

Tannhelseutvalget:

Ryddig prosess endte i enighet om behovet for stor trinnvis reform

Den store overraskelsen var at det nesten ikke finnes data fra privat sektor. Dette har fått konsekvenser for muligheten til å utrede alt mandatet ber om.

Arbeidet i Tannhelseutvalget har ellers foregått helt etter oppskriften, inkludert noe ryddig uenighet på enkelte punkter.

 ELLEN BEATE DYVI
KRISTIN AKSNES

Utvalgsleder, Evy-Anni Evensen er godt fornøyd, både med resultatet av utvalgsarbeidet, og med selve utvalget.

– Hovedforslaget om en universell tannhelsetjeneste og behovet for en stor

reform står solid, fra et samlet utvalg. Tannhelseutvalget var ellers bredt sammensatt av personer med god kompetanse på alle relevante områder, og det trengte vi, med et så stort og bredt mandat. Departementet gjorde en god jobb med å sette sammen både utvalget og sekretariatet, med godt kvalifiserte personer, sier utvalgsleder Evy-Anni Evensen, etter at hun har overlevert NOUen (Norges offentlige utredninger) *En universell tannhelsetjeneste* til helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre.

– Ved siden av å ha kompetansen til å svare på alt vi skulle i mandatet, var utvalgsmedlemmene også profesjonelle i møtesammenheng, så gjennomføringen har gått helt som smurt. Hvis jeg husker riktig er det bare to ganger vi er gått litt over oppsatt møtetid. De fleste møtene har vi for øvrig hatt digitalt, på Teams – noe jeg var helt ukjent med da vi gikk i gang. Jeg ble nemlig pensjonist akkurat den dagen Norge stengte ned i forbindelse med covid, så

jeg fikk ikke den samme innføringen i Teams og andre digitale møtesteder som mange andre i arbeidslivet. Jeg er derfor takknemlig overfor utvalgsmedlemmene, som viste tålmodighet med at jeg var uerfaren på akkurat dette området.

Mangelfulle data om privat tannhelsetjeneste

– Duket det opp noen overraskelser underveis i arbeidet?

– Ja. Den store overraskelsen var mangelen på data fra privat tannhelsetjeneste. Det kom helt overraskende på meg, og da det kom for en dag, ba jeg umiddelbart om et møte med statssekretæren for å informere om situasjonen. Dette kommer tydelig frem i kapittel 1 i utredningen, der det står at mangelen på data fra privat side medfører at utvalget ikke kan utrede fullt ut de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene vi drøfter. Vi kan heller ikke gi et fullstendig bilde av befolkningens tannhelse, ettersom 70 prosent av befolkningen behandles privat. Dette synes jeg er vondt. Her kunne politikerne valgt å gå rett i gang med å gjennomføre en trinnvis reform, som vi foreslår. I stedet må de til med flere supplerende utredninger, som vil koste både tid og

Utvalgsleder Evy-Anni Evensen er godt fornøyd med både utvalget, prosessen og resultatet av Tannhelseutvalgets arbeid.

penger. Her har vi ikke kunnet levere i tråd med mandatet, og det er beklagelig.

Flere ting vil påvirke prisen på tannhelsereformen

– Dere antyder at prisen på forslagene ligger et sted mellom 4,2 og 12,7 milliarder. Hvordan forklarer dere dette store spennet?

– Det er vanskelig å anslå hva en eventuell tannhelsereform vil koste. Dette er ikke bare fordi vi mangler tall fra privat sektor. Økt offentlig støtte vil påvirke både tilbud, etterspørsel og markedspriser. Samtidig vil prislappen blant annet avhenge av hvor en plasserer et eventuelt egenandelstak, og hvor stor andel av regningen for tannbehandling pasienten eventuelt skal betale selv inntil taket er nådd.

– En lavthengende frukt, som jeg gjerne vil nevne, er utvalgets forslag om at barn og unge som har behov for tannregulering skal få det gratis. Her gjenstår bare å utrede hva som er nødvendig tannregulering. Siden det er et prinsipp at barn og unge skal ha gratis tannbehandling mener jeg at akkurat dette bør prioriteres, slik at alle barn i alle familier, uavhengig av økonomi, får den samme nødvendige kjeveortopediske behandlingen.

Utvalget har reist rundt

– Hvor har utvalget vært for å hente inspirasjon underveis i arbeidet?

– Vi har hatt møter på de stedene der det er odontologiske læresteder i Norge, altså i Bergen, Oslo og Tromsø og vi har vært i Hamar og i Trondheim. Halvparten av utvalget har videre vært i Danmark og halvparten har vært i Sverige. Som utvalgsleder var jeg med både til København og Stockholm.

– I Danmark fant vi at de er et godt utviklet system for å ta vare på svakerestilte, som vi hadde nytte av å lære om. Vi fant videre at svenskene er gode på det som har med tannbehandling til eldre å gjøre. Der er de kommet langt. Vi har imidlertid ikke latt oss inspirere av den svenske ordningen med beskyttelse mot høye kostnader til tannbehandling, da det viser seg at dette har slått ulikt ut. Dette er en nyttig lærdom, og altså ikke noe vi i Tannhelseutvalget har ønsket å foreslå. Det viser seg også at svenskenes utredning, tilsvarende vår NOU, som ble laget for relativt kort tid siden, foreløpig er havnet i en skuff i nabolandet. Det er absolutt ikke noe jeg ønsker skal skje med denne NOUen. Når det er sagt var jeg utvalgsmedlem i forbindelse med NOUen som kom i 2005 som het *Det offentlige engasjement på tannhelsefeltet— Et godt tilbud til de som trenger det mest*. Den ble ikke så godt fulgt opp som jeg håper og tror om denne, som vi har levert nå.

– Jeg ble derfor glad da jeg hørte Vestres svar på spørsmålet om hva han ser for seg når det gjelder høring og oppfølging. At den skal bredt ut, og at det skal skje raskt – og også at høringsinstansene skal få god tid. Dette ser jeg på som et godt varsel.

Noe uenighet

– Når visste dere at dere var enige om hovedkonklusjonen i utredningen?

– Det visste vi tidlig på høsten 2023, altså for et år siden. Da var utvalget på et todagers møte i Tromsø, der vi startet diskusjonene om hovedmodeller, og landet på at vi ville gå videre med en universell modell. Et gode ved at hele utvalget reiste sammen ved flere anledninger var at vi fikk mulighet til å bli godt kjent med hverandre, og rikelig anledning til å snakke sammen.

– Dere skulle i utgangspunktet levere utredningen i juni 2024. Hva er grunnen til forsinkelsen?

– Vi fikk det travelt på slutten, etter at vi, kanskje litt for sent i prosessen, hadde begynt å snakke om ulike modeller. Jeg så at det var nødvendig å søke om å få utvidet tidsfris-

Tolv av tretten utvalgsmedlemmer var til stede ved overrekkelsen av NOUen 26. september. Fra venstre: Per Tovmo, Ellen Berggreen, Heming Olsen-Bergem, Gry Jakhell, Kristian Onarheim, Evy-Anni Evensen, helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre, Pernille Lysaker, Kurt Rønning, Kari Kjendalen, Kurt R. Brekke, Eli Feiring og Farshad Alamdari.

ten. Svaret på den søknaden kom veldig sent, så jeg var spent da det nærmet seg faretruende tid for å sende NOUen i trykken for å nå den første fristen, og vi ikke var ferdige. Det som tok ekstra mye tid mot slutten var å få ordentlig på plass det vi ville si om en trinnvis utvikling av reformen vi foreslår. Jeg er glad for at vi fikk tid til å gjøre dette skikkelig.

– Utvalget er enige i det aller meste, og det er noen punkter dere er uenige om. Blant annet forvaltningsnivå for den offentlige tannhelsetjenesten. Du tilhører et mindretall som går inn for å beholde fylkeskommunen som forvaltningsnivå. Kan du si noe om det?

– Først vil jeg si at det er både spesielt, og forbilledlig, at et utvalg med så bredt mandat og med så mange medlemmer er blitt enige om hele 34 av 40 forslag. Det ser jeg meg veldig godt fornøyd med, som utvalgsleder, og jeg berømmer både utvalgsmedlemmene og sekretariatet.

– Når det gjelder mitt ståsted om forankring av den offentlige tannhelsetjenesten til fylkeskommunen fremfor flertallsforslaget som går inn for det vi kaller en harmonisert modell, inkludert flytting av tannhelsetjenesten til kommu-

nen, har det først og fremst sammenheng med at vi, etter mitt syn, har for mange kommuner som er for små til å ta hånd om tannhelsetjenesten. Fylkeskommunene kjenner kommunene, og har et nært samarbeid, både politisk og administrativt.

– Det er ikke viktig for meg at det blir likt over hele landet. Det er ikke de samme behovene i Finnmark som i Oslo, med stor tannlegetetthet eksempelvis – og tjenesten trenger ikke være lik over alt.

– Jeg er opptatt av at ansvaret skal tilbake til faget. Behovsvurdering kontra regelstyring er et viktig prinsipp hos meg, som jeg har fått gehør for i utvalget. Jeg har tillit til helsepersonellet i Norge, inkludert tannhelsepersonellet. Vi har gode utdanninger og gode forskningsmiljøer. Forutsetningene er til stede for å få en god helhetlig helsetjeneste, der tannhelsetjenesten er integrert i den øvrige helsetjenesten.

– Og jeg skal følge nøye med på oppfølgingen, som jeg håper blir så god som statsråden ga signaler om under overrekkelsen, avslutter Evy-Anni Evensen, som har fått noen forespørsler om å presentere NOUen for ulike forsamlinger i tiden fremover.